

acht hij het raadzaam één *Block* te laten hurken, maar men doet het graag voor hem.¹

Van de veranderingen die zich, na juli '43 nog, bij de *Kapo's* hebben voorgedaan, bezitten wij geen volledig overzicht. Wij weten wel dat eind februari '44 de meeste resterende Duitsers onder de *Blockältesten* en overige *Kapo's* plotseling door Nederlanders vervangen werden ('wat een weelde, wat een genot', schreef een gevangene, 'er werd tenminste niet (meer) geranseld en geslagen'²) – die Duitsers kregen op het vliegveld Leeuwarden de taak om opgegraven 'blindgangers' te demonteren; strafvermindering zou hun beloning zijn. In hoeverre zij beloond zijn, is niet bekend, maar in elk geval kwamen zij begin maart weer in Vught terug. Daar gingen zij in juni onverwachts weer de Nederlanders vervangen. Er waren nadien nog maar twee barakken met een Nederlandse *Blockältester*: de quarantaine-barak en de barak van de gijzelaars.³

Het spreekt vanzelf dat de meeste Nederlandse gevangenen de herbenoeming van de Duitse *Kapo's* als een ernstige verslechtering van hun eigen positie beschouwden. Welnu, die 'Moffen' moesten niet denken dat ze zich alles konden permitteren! De Nederlanders 'gingen terugslaan als een *Kapo* mepte en was deze oersterk, dan boden we hulp. Dan werd ook zo'n *Kapo* eens flink afgedroogd', aldus een gevangene die, volgens zijn relaas, zelfs eens het oog van een *Kapo* met een stoffer dichttimmerde en er toen op de *Kommandantur* met een berisping afkwam⁴ – een gebeuren dat opnieuw onderstreept hoezeer de situatie in Vught verschilde van die in de concentratiekampen in Duitsland.

★

Gelijk gezegd, kennen wij van de meeste Nederlandse gevangenen die van

¹ D. Koker: *Dagboek geschreven in Vught*, p. 172 (24 sept. 1943). ² K. van Dordt: *Achter prikkeldraad*, p. 50. ³ Wij houden het voor mogelijk dat de vervanging van de Nederlandse door de Duitse *Kapo's* gevolg geweest is van het gebeuren met Braakman, de dagelijkse leider van Philips' Speciale Werkplaats. Het is denkbaar dat de *Lagerleitung* er nadien van uitging dat zij op de meeste Nederlandse *Kapo's* niet langer staat kon maken. Ook het feit dat de Geallieerden van 6 juni '44 af op Westeuropese bodem streden, kan van betekenis zijn geweest. ⁴ K. van Dordt: *Achter prikkeldraad*, p. 52.